

## Positionering en agenda SER: Werkwijze Raad & Secretariaat

Bij agendapunt 6 van de Raadsvergadering spreken we verder over de werkwijze van de Raad en het secretariaat. Dit doen we volgens de *world café methode*. We gaan aan tafel in gesprek over de volgende vier thema's:

1. Proces rondom SER-trajecten.
2. Verhouding tot kennisinstellingen, hoe betrekken we externe kennis en soms ook nieuwe/alternatieve perspectieven bij ons werk?
3. Hoe kijken we naar impact en hoe houden we de uitvoerbaarheid van adviezen volgend uit SER-trajecten in de gaten?
4. Hoe kunnen we procesvaardigheden en veranderkunde effectief inzetten in SER-trajecten?

Dit doen we in drie rondes waarbij in elke ronde wordt doorgeschoven naar een volgende tafel. Het is de bedoeling dat bij elke volgende tafel wordt voortgeborduurd op wat de groep ervoor aan suggesties heeft opgeworpen en uitgewerkt.

### 1. Proces rondom SER-trajecten

#### ***Hoe kan de Raad zelf meer/ beter betrokken worden bij een SER-traject? En hoe kunnen raadsleden zelf inhoudelijk (meer) aan een traject bijdragen?***

Verschillende raadsleden hebben aangegeven graag meer betrokken te zijn bij de SER-trajecten, en een grotere rol te willen hebben dan alleen het vaststellen van adviezen. Hieronder een korte beschrijving van de huidige situatie en een samenvatting van eerder aangedragen ideeën om het gesprek hierover te voeren.

##### Huidige situatie

De raad bespreekt met name adviezen in het stadium van vaststelling. In een enkel geval (recent bijvoorbeeld sociaal-economische gezondheidsverschillen) wordt aan het begin van het proces al gesproken in de raad, om informatie of ideeën op te halen. Convenanten of het werk van vaste commissies (zoals ook rond de Commissie Consumentenaangelegenheden en het Jongerenplatform) worden zelden of nooit besproken.

De huidige procedure van adviestrajecten is: een adviesaanvraag wordt voorbereid met het aanvragend ministerie door medewerkers van het SER-secretariaat. Daarbij worden ook voorbereidende gesprekken gevoerd met sociale partners en Kroonleden. Wanneer de adviesaanvraag binnen is, bespreekt het DB een plan van aanpak van de commissie en worden vervolgens de commissiebijeenkomsten georganiseerd. De tekst van het advies wordt door het secretariaat geschreven, waarop sociale partners en andere commissieleden input leveren. Soms worden experts gevraagd of dialoogbijeenkomsten georganiseerd, om meer informatie op te halen of draagvlak te verzekeren. Wanneer het advies in concept af is wordt het aan de achterbannen van sociale partners voorgelegd en geaccordeerd en wordt het in het Kroonledenoverleg en DB besproken. Vervolgens ontvangen de raadsleden het advies en wordt het in de raadsvergadering vastgesteld.

##### Eerdere ideeën

In de raadsvergadering van december 2022 is aan twee tafels besproken hoe raadsleden zelf meer betrokken kunnen worden. Een opsomming van de ideeën die daar naar voren

werden gebracht en waar we in deze raad op willen voortbouwen, waarbij soms de SER en soms de geledingen zelf een rol hebben:

- Belangrijk om aan de start van een traject een relevantietoets te doen en daarbij ook raadsleden te betrekken.
- Verduidelijking van het mandaat van raadsleden. Dit heeft invloed op de bereidheid om van een standpunt af te wijken tijdens de raadsvergadering.
- Betere interactie en contacten tussen commissies en de Raad.
- Raadsleden die ook vaker deelnemen in commissies.
- Een grotere rol voor raadsleden en kroonleden in de commissies, waar ze ook mandaat moeten hebben.
- Focus van de raad moet zijn: handelingsperspectief (aan begin van traject een quick scan maken/ uitvoeringscheck doen).
- Raadsleden meer betrekken bij proces van adviesvoorbereiding en/of commissies: daar moet tijd voor worden vrijgemaakt.
- Meer debat in de raad, ook tijdens voorbereiding.
- Tussentijdse bespreking in de raad en met achterbannen om herkenning te vergroten.
- Een goed advies is herkenbaar voor de deelnemende partijen, hanteerbaar (kort, met beperkt aantal aanbevelingen) en uitvoerbaar voor de ontvangende/uitvoerende instanties.
- Meer benutten van de expertise en netwerken van de kroonleden en sociale partners.

**Ronde 1:**

- Wat doen we al waar we meer van willen?
- Waar valt nog wat te winnen?

**Ronde 2:** Voortbouwen op ronde 1, met de focus op de vraag: wat zijn hierbij de randvoorwaarden en eventueel te betrekken partijen?

**Ronde 3:** Wat is er van de kant van de sociale partners en kroonleden nodig om het allemaal te laten werken zoals in rondes 1 en 2 is gesuggereerd?

## 2. Verhouding tot de kennisinstituten.

### ***Welke kennis missen we nu mogelijkwijs? Hoe kunnen we aanwezige kennis in de geledingen en bij de achterbannen beter benutten?***

Hieronder een korte beschrijving van hoe nu kennis wordt verworven, en wat daarover in eerdere gesprekken is gezegd.

#### Huidige situatie

In een behandelingsvoorstel aan het DB wordt door het secretariaat aangegeven welke (wetenschappelijke, professionele en ervarings-) kennis bij de SER ontbreekt op het onderwerp. Ook wordt aangegeven hoe deze kennis aan te vullen. De secretariaatsmedewerkers verzorgen de kennisverwerving. Commissieleden vragen geregeld om aanvullende informatie. Zij leveren over het algemeen niet zelf informatie aan.

#### De huidige aanpak van kennisverwerving is:

Secretariaatsmedewerkers zoeken actief naar rapporten van kennisinstituten (bijvoorbeeld CPB, SCP, PBL of universiteiten) waarin kennis over het te behandelen onderwerp voorhanden is. Zij nemen contact op met medewerkers van deze instituten. Een expert (hoogleraar, onderzoeker, etc.) kan worden gevraagd om een lezing of presentatie te houden tijdens een commissievergadering.

Voor informatievergaring 'uit het veld' (bijvoorbeeld hoe zorg wordt georganiseerd) worden werkbezoeken voor de commissie of dialoogsessies georganiseerd.

De vergaarde informatie wordt vaak in analyses aangeboden aan commissieleden door het secretariaat, in voorbereiding op commissievergaderingen.

Tijdens commissievergaderingen kunnen commissieleden en Kroonleden hun kennis in de discussie inbrengen.

Tijdens besprekingen van afgeronde adviezen in de raad wordt vaak een externe spreker (expert of ervaringsdeskundige) uitgenodigd om een korte toelichting te geven.

#### Eerdere ideeën

In de raadsvergadering van december 2022 kwam ook aan de orde hoe kennis kan worden vergaard. De ideeën die daar naar voren werden gebracht:

- Goed kijken naar wie specialistische kennis hebben en hen ook een rol in een SER-traject geven.
- Hoe krijg je meer mensen en de benodigde kennis om het werk te doen? Soms kan samenwerking met andere adviesraden een oplossing zijn.
- Met andere raden kun je bredere adviezen maken. Bij de keuze van andere partijen moet je wel kijken of die ook een voldoende brede positie hebben, om genoeg draagvlak te hebben.

#### **Ronde 1:**

- Wat doen we al waar we meer van willen?
- Waar valt nog wat te winnen?

**Ronde 2:** Voortbouwen op ronde 1, met de focus op de vraag: wat zijn hierbij de randvoorwaarden en eventueel te betrekken partijen?

**Ronde 3:** Wat is er van de kant van de sociale partners en kroonleden nodig om het allemaal te laten werken zoals in rondes 1 en 2 is gesuggereerd?

### 3. Hoe kijken we naar impact & uitvoerbaarheid?

#### ***Op welke wijze kan de SER in haar werk méér impact maken? En hoe zorgen we ervoor dat de adviezen die we uitbrengen ook uitvoerbaar zijn?***

Impact en uitvoerbaarheid verdienen meer aandacht in de SER-trajecten. De vraag is hoe.

#### Huidige situatie:

De SER publiceert adviezen, jaarverslagen, oordelen en richtlijnen van commissies en voortgangsrapportages van convenanten. Publicaties verschijnen in eerste instantie online, op de eigen website. Van adviezen worden ook boekjes of infographics gemaakt. Vaak worden deze publicaties aangeboden aan kabinetsleden en Tweede Kamercommissies. Ook wordt hiervoor persaandacht gezocht. Dat resulteert in bezoeken aan de website, downloads van adviezen, Kamervragen en artikelen in kranten en (online) tijdschriften. En regelmatig ook in wetgeving waarin de aanbevelingen van de raad worden overgenomen. Daarnaast wordt door de beleidsmedewerkers, contact gehouden met het veld (uitvoeringsinstanties, hulpverleners, etc.) om te zien hoe er wordt omgegaan met de aanbevelingen van de SER. Soms zijn er opvolgingsbijeenkomsten (recent bijvoorbeeld over het advies jeugdzorg). En in sommige commissies zitten ook vertegenwoordigers van uitvoeringsinstanties zoals bijvoorbeeld Divosa en VNG in de Commissie Werk & Armoede, of NGO's zoals op het terrein van natuur en milieu.

In eerdere raadsvergaderingen is hier kort over gesproken. Suggesties werden gedaan als:

- Als je als Raad een vuist wilt maken, moet je van BOB- naar BOBO-model: beeldvorming, oordeelsvorming, besluitvorming en opvolging (ofwel impact). Dan moet voorafgaand aan elk adviestraject een *quick scan* worden gemaakt over wat de impact zou kunnen zijn. Verder moet ook achteraf worden geëvalueerd wat de impact was. De bevindingen kunnen dan worden neergelegd in een jaarlijkse rapportage over de impact van de SER-adviezen.
- Een optie is om meer met scenario's te werken of 'journey's' te schetsen om een gewenste situatie te kunnen bereiken. Het maatschappelijk vraagstuk moet als uitgangspunt genomen worden.
- Soms is ook een andere focus of aanpak nodig teneinde de opvolging van adviezen in de beleidsvorming (bv. bij Kabinet en parlement) en in de uitvoering (bv. bij gemeenten, bedrijven of uitvoeringsinstanties) te realiseren.

#### **Ronde 1:**

- Wat doen we al waar we meer van willen?
- Waar valt nog wat te winnen?

**Ronde 2:** Voortbouwen op ronde 1, met de focus op de vraag: wat zijn hierbij de randvoorwaarden en eventueel te betrekken partijen?

**Ronde 3:** Wat is er van de kant van de sociale partners en kroonleden nodig om het allemaal te laten werken zoals in rondes 1 en 2 is gesuggereerd?

#### 4. Procesvaardigheden & veranderkunde

***Wat kan de (toegevoegde) waarde zijn van procesvaardigheden\* en veranderkunde in SER-trajecten? Wat kunnen we nog leren van aanpalende gebieden zoals design thinking?***

Naast een inhoudelijke kant kennen de trajecten bij de SER ook een proceskant: hoe wordt een proces vormgegeven en invulling gegeven aan de samenwerking tussen en het betrekken van (andere) partijen om te komen tot een gedragen eindresultaat?

Bij het ontwerp van een traject wordt nagedacht over welke stappen in het proces nodig zijn om tot een gedragen resultaat te komen en wie wanneer betrokken moet worden. Het is hierbij ook belangrijk dat we nadenken over wat we het probleem vinden, wat ons motiveert om ermee bezig te zijn en wat we van waarde vinden.

Gedurende het proces is het van belang dat er aandacht besteedt wordt aan:

- **Belangen:** Welke belangen spelen er? En wat betekent dat voor de vormgeving van het traject en de betrokkenheid van (externe) stakeholders?
- **Inzicht:** Is er behoefte aan Joint-fact finding? Bijvoorbeeld dmv expertbijeenkomsten, dialoogbijeenkomsten met ervaringsdeskundigen om inhoudelijke zaken of de complexiteit van een onderwerp scherper te krijgen.
- **Ontwerp:** Het ontwerp en de begeleiding van bijeenkomsten;
- **Meerwaarde:** Het op zoek gaan naar meerwaarde voor alle betrokkenen
- 

Hierbij kan uitgegaan worden van verschillende benaderingen. Het SER secretariaat werkt al enige jaren samen met experts op het gebied van *verbindend onderhandelen* (*mutual gains approach*) en dialoog. Maar ook andere benaderingen zoals die van de veranderkunde zouden hier meerwaarde kunnen bieden.

\* *Met procesvaardigheden bedoelen we:*

- De vaardigheden die nodig zijn om mensen/partijen en ideeën/inhoud met elkaar te verbinden,
- Procesvaardigheden gaan ook over het kunnen analyseren, ontwerpen én vooral begeleiden van de opeenvolgende stappen om inhoud en draagvlak parallel te ontwikkelen, tot consensus te komen en meerwaarde te ontwikkelen.
- Tenslotte gaan procesvaardigheden over de behendigheid om de interactie tussen de deelnemers in het proces in goede banen te leiden

##### **Ronde 1:**

- Wat doen we al waar we meer van willen?
- Waar valt nog wat te winnen?
- Zijn er voorbeelden uit andere organisaties of disciplines, zoals de veranderkunde, ontwerpende bestuurskunde, design thinking, deep democracy e.d., waar we qua procesvaardigheden van kunnen leren?

**Ronde 2:** Voortbouwen op ronde 1, met de focus op de vraag: wat zijn hierbij de randvoorwaarden en eventueel te betrekken partijen?

**Ronde 3:** Wat is er van de kant van de sociale partners en kroonleden nodig om het allemaal te laten werken zoals in rondes 1 en 2 is gesuggereerd?